
EUROPSKI KONGRES O KATOLIČKIM ŠKOLAMA

Rim, 30. studenog – 2. prosinca 2008.

U Rimu, u Clarhotelu, od 30. studenoga do 2. prosinca 2008. održan je Kongres o **katoličkim školama u javnom europskom prostoru**, a organizirali su ga Vijeće europskih biskupskih konferencija (CCEE) i Europski komitet za katolički odgoj (CEEC). Ovaj Kongres okupio je osamdesetak biskupa odgovornih za školstvo pri biskupskim konferencijama, te ostale odgovorne za katoličke škole iz 27 europskih zemalja. Iz Hrvatske su sudjelovali dr. Niko Tunjić i Alenka Šuljić Petrc, prof. (iz tajništva Saveza hrvatskih katoličkih škola – Salezijanska klasična gimnazija u Rijeci) te mons. dr. Milan Šimunović (Rijeka), u svojstvu člana Komisije CCEE-a za katehezu, školu i sveučilište, koja je sudjelovala u organizaciji Kongresa. Iz Bosne i Hercegovine sudjelovao je pomoćni biskup vrhbosanski mons. dr. Pero Sudar (Sarajevo), u svojstvu predsjednika Vijeća za školstvo pri BKBiH, također i kao predavač.

Na otvorenju kongresa govorili su mons. Vincent Nichols, nadbiskup Birminghama (Engleska) i predsjednik Komisije CCEE-a za katehezu, školu i sveučilište, te g. Jean-Pierre Gardy, predsjednik CEEC-a. U svojim pozdravnim govorima predsjednici ovih organizacija-partnera naglasili su uloge i prioritete: opći pregled istraživanja i analize složenosti u kojoj se nalazi obrazovanje diljem Europe te naglašavanje potrebe za 'leadershipom' (vodstvom) u katoličkim školama, za razvojem, ali i evaluacijom u katoličkom obrazovanju, vodeći računa o složenim odnosima među onima koji su odgovorni za katoličko obrazovanje i onima koji postavljaju pravne okvire u svakoj europskoj državi. Sudionici su pozvani 'gledati u dubinu' što se tiče načina kako se katoličke škole smještaju u 'javnim prostorima' i koji doprinos daju europskim zemljama, svjedočeći pritom o 'istini ljudske osobe' kako bi se stvorila 'integralna i plodna ljudska ekologija', utemeljena na Kristovu projektu života. Isto tako treba vidjeti koliko i kako katoličke škole podržavaju i stimuliraju život naših kršćanskih/župnih zajednica.

Prvo izlaganje imao je mons. dr. Pero Sudar, pomoćni biskup (Sarajevo) na temu: *Položaj kršćana i katoličkih škola u Europi*. Ovo se izlaganje podijelilo na četiri područja: 1. Kršćani u Europi između radikalne neutralnosti i poziva na dijalog, 2. Neke misli vezane uz stanje i misiju katoličkih škola u današnjoj Europi, 3. Izazov katoličkih škola, 4. Svjedočenje "Škola za Europu". Naglasivši da je Europa otvoren prostor u kojemu, prema procjeni crkvenoga učiteljstva, vladaju nesigurnosti na kulturalnom, antropološkom, etičkom i duhovnom planu, istaknuo je kako postoji evidentna kriza vrednota i izvjesni laički dogmatizam u odnosu na vjernike. Može se reći da bi, ukoliko bi ostala zatvorena za Boga, bila bez istinske budućnosti. Uza sve to što nas mnogo toga može obeshrabriti, što se smanjuje i broj upisa u katoličke škole koje se zbog toga negdje ukidaju, za kršćane je ovo prigoda upitati se o tome kako će odgojni katolički sustav steći novi polet i snagu, kako bi katoličke škole mogle postati jakim čimbenikom u evangelizaciji Europe. Katolička pedagoška tradicija stavlja naglasak na središnjosti ljudske osobe u odgoju te smatra da, ukoliko se želi stvarati bolji svijet, moraju ostati netaknuta prava roditelja na odgoj djece. Kršćani su, naime, svjesni da u Kristu sve vrednote nalaze puno ostvarenje. Istina, treba nužno voditi računa o pluralnome društvu, ali i o pravu na različitosti koje ne bi smjele biti prokletstvo već bogatstvo, kao i o suživotu da bi se 'preživjelo', o konsenzusu o temeljnim vrijednostima za europskoga čovjeka, te svakako o pozitivnoj vrijednosti vjere, držeći se zlatnog pravila, odnosno zapovijedi o potrebi ljubavi prema bližnjemu kao prema sebi samome. Sudionici su ostali impresionirani pozitivnim iskustvima upravo u Bosni i Hercegovini, u svijetu poznatoj po patnjama koje je pretrpjela od agresije, a koja je još u traganju za svojom stabilnošću, osobito što se tiče ugroženosti katoličke populacije, gdje 4500 učenika pohađa katoličke škole. Inače, izlaganje mons. Sudara naišlo je na jako dobar prijam.

Slijedio je rad u skupinama podijeljenim prema različitim jezicima, a dvije teme o kojima se raspravljalo bile su sljedeće: specifična uloga katoličkih škola u pluralističkom društvu te prihvaćenost/shvaćenost drugih religija u katoličkim školama. Uz os-

talo, u nekim je skupinama došlo do izražaja pitanje: kako se suočiti s relativizmom kao 'općim horizontom', štoviše, kako mu se suprotstaviti, svakako ne putem dijaloga koji ne vodi računa o temeljnim istinama o čovjeku. Temeljno pitanje jest kako pobijediti indiferentizam, kako se izboriti za slobodu izražavanja i kako promovirati duh 'škola zajednica'? Katolička je škola upravo mjesto 'učenja novoga života', ali ne samo u smislu stjecanja znanja već u smislu izgradnje stavova.

Nastavak rada drugog dijela prvog dana Kongresa obilježen je i drugim izlaganjem koje je održao profesor filozofije i član tajništva za katoličke škole u Bruxelessu dr. Piet Raes na temu ***Koji je položaj katoličke škole u današnjoj Europi (ad extra)?*** Činjenica je da 'katolički identitet' nekako sve više 'hlapi', da postoji opasnost da se sve manje vidi kršćanski duh koji hrani nastavnički kadar, odnosno da slabije svjedoči, da misijska obveza blijedi, a više se insistira na profesionalnoj kvaliteti. A u ciljevima katoličke škole trebao bi biti svakako onaj koji želi pokazati kako kršćanski duh obogaćuje kvalitetu škole. Kako živjeti u svijetu 'paradoksa', po uzoru na Krista što je ostavio kao zadatak kršćanima biti u svijetu, ali ne od svijeta, a to znači razlikovati se. Kako unositi u svijet škole kršćanski 'ethos' i stil?

I to je izlagane potaklo raspravu po jezičnim skupinama koje su ovaj put raspravljale o tome što se može naglasiti kao značajan doprinos koji katoličke škole daju društvu te kako se svi možemo na nacionalnoj razini angažirati u promicanju tih vrijednosti. Upravo je Isus Krist, kao model za istinski paradoks, došao do izražaja u stvaranju građanina kršćanina koji je siguran u sebe, oslonjen na čvrst temelj. Katoličke su škole pravo mjesto za to jer okupljaju mlade, počevši od katolika, od kojih je nekima to možda 'zadnji susret s Kristom i Crkvom', koji su 'religiozni analfabeti', sve do nekatolika koji imaju prilike susresti se s kršćanskom vizijom, pa i za njih život u takvoj školi može biti nekom 'prvom evangelizacijom'. Premda će katolička pouka, ili vjeronauk, varirati od zemlje do zemlje ili situacije, ipak se u razvijanju religiozne dimenzije učenika treba oduprijeti napasti da ga se 'dekonfesionalizira' ili 'dekatehizira'.

Drugi dan Kongresa obilježilo je treće izlaganje koji je održao predsjednik Komisije CCEE-a za katehezu, školu i sveučilište mons. Vicent Nicols na temu ***Crkva i katoličke škole: podučavanje, učenje, dijalog. Izazovi katoličkog obrazovanja u današnjoj Europi***. Kada se govori o katoličkim školama, potrebno je imati pred očima: 1. da katolička škola igra ključnu ulogu u poslanju Crkve u naviještanju Krista svima, 2. da škola asistira roditeljima u poučavanju i formaciji njihove djece, 3. da je škola u službi mjesne Crkve: biskupije, župe i obitelji, te 4. da je u službi dobrobiti društva. Ako igdje, onda u katoličkoj školi mora biti prepoznatljivo da je Krist u središtu svih naših nastojanja, da takav odgoj daje značajan doprinos roditeljima i društvu u cjelini. I zato Crkva ima potrebu za katoličkim školama. One su pravo mjesto da se svi uče kritičkom susretu s pluralizmom i, u okviru njega, s pozitivizmom koji priznaje samo istinu koja se može verificirati, bez učenja kako od empirijskog stići do duhovnog. Škola mora jamčiti istinu i zalagati se za istinu. Isto tako mora odgajati za solidarnost, utemeljenu na Kristovu projektu 'biti za druge'. Što se tiče različitosti i mnoštva identiteta, važno je kako se učiti 'zajedništvu', kako jamčiti slobodu, kako odgajati za slobodu koja traga za integralnom istinom.

Upravo je to traganje krucijalni izazov današnjega vremena.

U izlaganju i raspravi naglašena je potreba za okretanjem prema stvarnosti u kojoj se katoličke škole nalaze. To je važnije nego gledati ih onakvima kakve bismo mi sami htjeli da one budu. Upravo zbog toga trebalo bi se uhvatiti u koštac sa složenošću različitih europskih regija uzimajući u obzir različitosti Istoka i Zapada. Razvijanjem dijaloga između biskupa i onih koji su profesionalno uključeni u katoličke škole to se može i postići.

Pritom je od presudne važnosti zalaganje oko duhovnosti nastavnika i u tom se smislu insistira na jačanju centara za duhovnu formaciju nastavnika, u čemu bi upravo redovničke zajednice mogle dati značajan doprinos. Crkva treba imati još više volje za investiciju u takve centre. Bitno je naći i pomagati u napredovanju osobama koje će 'živjeti' za svoj odgojni poziv, s vidljivim žarom. S kršćanskog stajališta nije dosta govoriti o vrednotama za koje bi se trebalo

zalagati i živjeti ih već o krepostima (razboritost, umjerenost, pravednost...) koje se temelje na kršćanskoj duhovnosti. Uza sve to što ima mnogo pojava koje zabrinjavaju, postoje i mladi koji su puni elana, puni ideja. Oni očekuju odgojitelje koji će im pomoći ostvariti životne projekte. I zašto se bojati 'biti angažirani kršćani'?

U isto je vrijeme važno senzibilizirati župne zajednice da ne ostanu odvojene od škole, posebno katoličke, odnosno da ne prepuste sve profesionalcima. Škola je veliko bogatstvo za župne zajednice i zato treba ponovno uravnotežiti odnos škola-župna zajednica'. Izgleda da će u ovom pravcu trebati još puno poraditi, jer je poznavanje problematike katoličkih škola od strane crkvenih službenika ponegdje deficitarno, a onda su i odnosi s kršćanskom, odnosno župnom zajednicom slabi i bez mogućnosti obogaćivanja s jedne i druge strane.

Na kraju su sudionici saslušali kratko izvješće gosp. Alberta Campoleonija: *Istraživanje i objavljivanje*. Predstavio je Europsko istraživanje o religioznom poučavanju, odnosno vjeronauku u školama u Europi na kojemu se već duže vremena radi, a koje će biti uskoro objavljeno.

Na kraju se može reći da je Kongres ponudio sljedeće zaključke:

1. Pregledom značajki katoličkih škola u različitim situacijama (npr. u Sarajevu i u Finskoj) pruženi su novi vidici povijesnih i kulturoloških izazova svake pojedine situacije. Katoličke škole pružaju uvid u stvarnost misije današnje Crkve koja je usmjerena prema Kristu. U svakoj od situacija prisutan je osjećaj zajedništva koji postoji u katoličkim školama.
2. Sudionici Kongresa uvjereni su da je prioritet djelovanja obrazovanje nastavnika radi njihova razumijevanja odnosa između kvalitete obrazovanja u katoličkim školama i inspiracije koja se pronalazi u vjeri putem tog odgoja. Ne bi trebali iznositi samo ono što činimo već i zašto to činimo. Isto zahtijeva razvoj duhovnosti nastavnika. A to znači ulagati u 'formaciju formatora' koji će biti duboko kršćanski motivirani.

3. Pluralistička Europa pruža mogućnost, odnosno 'javni prostor' da možemo otvoreno naglašavati ljepotu našega života u Kristu. Ljudi očekuju da im jasno i otvoreno reknemo u što vjerujemo i što nas drži. I zato ne smijemo izgubiti želju da budemo 'specifični', da u središte stavimo 'paradoksalan' način Kristova života i navještaja. Time Katolička crkva želi doprinijeti projektu nove Europe. Katoličke škole imaju važnu ulogu u tom projektu. Posebice zato jer nude odgoj i obrazovanje cjelovite osobe, na dobrobit društva, s nadom u puniju čovječnost.
4. Katolička crkva u Europi mora biti svjesna prilika pruženih od strane zdrave sekularizacije koja može prodrijeti u Europu. To osigurava svim članovima društva javni prostor na kojemu se može svjedočiti o vjeri i vrijednostima, a u prvome redu o ljepoti života, na temelju optimistične metafizike. Katolička crkva, kao agencija koja jamči slobodu, potrebu za otvaranjem, može istodobno biti skromna, ali i ponosna i samosvjesna u svom doprinosu koji pruža suvremenom društvu.

Osnovna poruka Kongresa mogla bi se sažeti u tvrdnji da katoličko obrazovanje treba biti jasno prepoznato kao dio 'društva znanja' koje, prožeto vjerom, promiče jedinstvo istine nasuprot njenoj fragmentaciji pod utjecajem ekstremnog pozitivizma. Projekt katoličke filozofije – optimistična metafizika – ima puno toga ponuditi mladima i današnjim društvima.

Sudionike Kongresa posjetio je prefekt Kongregacije za katolički odgoj Zenon kard. Grocholewski i u homiliji, u vrijeme euharistijskoga slavlja, ohrabrio prisutne u njihovu promišljanju o mjestu i ulozi katoličke škole u suvremenome svijetu. Slično je učinio u svojoj homiliji sljedećega dana i biskup mons. Diego Coletti (Como - Italija), predsjednik Vijeća Talijanske biskupske konferencije za školstvo.

Sljedećeg je dana (3. prosinca 2008.) održan sastanak *Komisije CCEE-a za katehezu, školu i sveučilište* predsjedanjem mons. Vincenta Nicholisa, nadbiskupa Birminghama. Komisija je na svom redovitom zasjedanju izrazila zadovoljstvo Kongresom, održanim

u atmosferi opuštenosti, zdravog dijaloga, odnosno sučeljavanja mišljenja i tzv. tragičnog optimizma (izraz koji se više puta čuo na Kongresu). To znači da uz sve to što postoje tendencije, osobito naglašenog individualizma i relativizma, koje obeshrabruju, kršćani ipak trebaju živjeti i nastupati s nadom, povjerenjem i optimizmom.

Podnesena su detaljna izvješća o istraživanju o religioznom poučavanju, odnosno vjeronauku u Europi i o inicijativama u svezi s pastoralom sveučilišta: Susret Skupine za koordinaciju sveučilišnog pastorala (Upsala-Švedska, 17. do 19. travnja 2009.), te Europski susret za sveučilišne studente (Rim, 6. do 12. srpnja 2009.).

Komisija je raspravila tematiku sljedećega Kongresa koji se odnosi na katehetsko područje, naziva: *Kršćanska zajednica i prvi navještaj*. Europa se, naime, susreće sa sve raširenijim fenomenom osnovnog nepoznavanja evanđelja, često i onda kada se radi o onima koji su prošli kršćansku inicijaciju. Potreban je prvi navještaj/kateheza, dakako na novim osnovama, ovisno o sasvim novoj situaciji. Kongres će se održati u Rimu od 4. do 7. svibnja 2009., a bit će prisutni biskupi predsjednici Vvijeća za katehizaciju pri biskupskim konferencijama, predstojnici nacionalnih katehetskih ureda i drugi stručnjaci delegati.

Alenka Šuljić Petrc